

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt Primvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

LIBER TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

Synopsis.

I. Quid sit Libertas Ecclesie Gallicana, libro tertio differitur. Vnde fluxerit appellatio Ecclesie Gallicana. Varia provincia in unum Dioceseos corpus compacte. Permissa synodorum Dioceseos congregatio. Inde factum ut Episcopi ab invicem per Dioceseos sive regionum tractus, distincti sint. Vnde Episcopi Gallicani, id est, Dioceseos Gallicana. Gallicana Ecclesia apud Hilarum Papam.

II. Ecclesia Gallicana apud Gregorium Magnum; qua deinceps ab omnibus scriptoribus celebrata. Aliquando regiam dignitatem significatione sua complectitur.

III. Quid sit Libertas illius Ecclesie. Varia significationes libertatis ecclesiastica proponuntur. Que significat in Evangelio liberationem à peccato, & à lege Mosaicâ. In scriptoribus ecclesiasticis, libertatem conveniendi, vel aliquas immunitates personarum & rerum.

IV. Libertas constituta est à Felice III, in eo ut Ecclesia sinatur uti legibus suis, in causis Dei.

V. Hanc libertatem extendit Gregorius VII, ad capita politiâ, in dissidio cum Henrico. Ecclesia libertate donata à Christo, non debet subijci servituti. Ex consilio Goffridi vitanda est discordia, cum agitur de libertate Ecclesie, vel de regni consuetudine.

VI. Libertas Ecclesie constituitur à Synodo Ephesina, in observatione canonum & consuetudinis antiquæ. Explicatur species canonis Ephesini, de Ioanne Antiocheno Patriarcha, qui Metropolitanis Cyprii ordinationem sibi asserbat. Verba canonis novè expendantur, & docetur ad ceteros etiam Patriarchas pertinere.

VII. Inde haustum nomen libertatis ecclesiastica apud Gallos. Quod magnopere invaluit tempore Caroli VI, cum Ecclesia schismate vexata variis oneribus premeretur. Quo sensu dicatur à Christo collata Ecclesia. Hac libertas Clericis & laicis indulget. Res & nomen Libertatis Ecclesie Gallicana vigeat tempore B. Ludovici. Antea dicebatur Libertas Canonica.

VIII. An Libertates iste rectè dicantur Privilegia. Intra eximia Ecclesiarum, & peccata dicuntur in Synodo Nicana: que Privilegia reddit interpret. Qua voce usi Summi quoque Pontifices & Leo Imperator. Primatus quoque Romani Pontificis dicitur Privilegium. Hac privilegia dicuntur canonica. Cur ea privilegiis apostolice sedis augeri vellet Episcopi Gallicani, ex Hincmaro. Ambigua vox privilegij minus frequentem ejus usum reddit in hoc negotio.

I. **O**RDORI, quam tracto, nunc à me postulat, ut hoc libro tertio ediferam quid Libertas Ecclesie Gallicane significet. Quod rectè præstari non poterat, donec jacta essent illa fundamenta, de quibus hucusque actum est. Duo capita his verbis continentur, quæ discutere sit operæ pretium; nempe quid Ecclesie Gallicane, & quid Libertatis nomine intelligatur. Quibus dispositio veteris Ecclesie nondum perspecta est, Ecclesie Gallicane appellatio displicet, quasi membrum aliquod à reliquo corpore avulsam significaret. Sed observandum est, episcopatus Christiani unitatem non dividi, etsi per plures provincias spargatur: quia omnes Ecclesie & nexu carita-

tis invicem, & officio communionis, Cathedralæ principali B. Petri conjunguntur. Porrò Ecclesie per provincias ab Apostolis ad exemplum Imperij divisæ, in unum Dioceseos corpus coaluerunt. Diocesim cum dico, eo sensu eam dictionem usurpo, quæ tunc in civili & ecclesiastica administratione locum habebat, scilicet pro tractu quodam & diversarum provinciarum collectione, quæ Præfecto pratorio, aut ejus Vicario parebat. Occidentis Imperium sex & aliquando plures hujus generis complectebatur: quarum una erat Diocesis Gallicarum XVII. provinciis constans. Primi omnium Valens, Gratianus, & Valentinianus Imperatores, Episcopis unius Dice-

Vide supra lib. 1.
c. 1. §. 1. & seqq.

cefeos ad exemplum Iudicum & Honoratorum concesserunt ut non solum in singularum provinciarum synodis, sed etiam in generali totius Diecefeos synodo in unum corpus, jure ordinario, sine mandato speciali, coire possent. Quod egregie probatur à lege inserta Codici Theodosiano, cujus hæc sunt verba: *Qui mos est causarum civilium, iidem in negotiis ecclesiasticis obtinendi sunt; ut si qua sint ex quibusdam dissensionibus levibusque delictis ad religionis observantiam pertinentia, locis suis & à sua Diecefeos synodis audiantur.* Hujus loci sensum scholio suo Anianus perturbavit, cum synodum Diecefeos pro uniuscujusque Episcopi conventu capi existimavit. Absurdè, ut dixi; cum integræ & solidæ Diecefeos synodum hinc pro more Imperij intelligi oporteat. Hæc Diecefeon & regionum synodos Concilium Constantinopolitanum aliquot annis postea (scilicet anno CCLXXXI.) canone suo confirmavit. Ex ea Diecefeon divisione manavit mos ille, ut Episcopi non amplius provinciis tantum distinguerentur, sed Diecefibus, & Conciliis Diecefeon. Inde frequens mentio Episcoporum Illyrici, Italiae, Hispaniae, & Africae. Inde etiam Galliarum seu mavis *Gallicani Episcopi* passim occurrunt, etiam ante constitutas synodos generales Diecefeon; quia scilicet extraordinario Principum imperio in unum conventum aliquando cogebantur. Cujus rei probationem petere possumus à Concilio Parisiensi anno CCLXXII. cujus epistola synodica ad Orientales Episcopos damnatum à se fuisse Concilium Ariminense & Saturninum Episcopum Arelatensem docet, his verbis: *Saturninum excommunicatum ab omnibus Gallicanis Episcopis caritas vestra cognoscat.* Concilij etiam Gallicani meminit synodus Illyrici habita anno CCLXXVII. iis literis quas ad synodum Asianam dedit; quibus testatur se omnino eadem sentire de fide cum duobus Conciliis; quorum alterum *Roma*, alterum *habebatur in Gallia*. Et ne singula testimonia singillatim persequendo tardium lectoribus adferam, sufficere observasse, *Galliarum Episcopos*, aut *Gallicanos*, seu *per Gallias constitutos*, à Pontificibus Romanis dici eos qui Galliarum Diecefeon continerentur, & à ceteris Diecefibus Occidentis, scilicet Hispaniae, Africae, Italiae, & Illyrici, distinguerentur; ut videre est in Concilio Tauritanensi, & in epistolis Zozimi, Celestini, Novella Valentiani, Leonis & Gelasij epistolis. Meminit etiam Gallicanarum Ecclesiarum Hilarus Papa anno quadringentesimo sexagesimo secundo.

II. Obscurius deinde Gallicanæ Diecefeos nomen fuit; quia ob diversa Francorum, Burgundionum, Wisigothorum, & Italiae regna, in plures partes discripta fuit. Emerfit tamen iterum felicioribus auspiciis sub Ecclesiæ Gallicanæ appellatione, ut eam vocavit Gregorius Magnus in epistola ad Augustinum Anglorum Episcopum: *Sed mihi placet, inquit, ut sive in Romana, sive in Gallicana, sive in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo placere possit, sollicitè eligas.* Gratianus legit *Gallicanum*; sed apud Ivonem extat vera lectio, *Gallicana*. Ab omnibus deinde scriptoribus celebratum est Ecclesiæ Gallicanæ nomen: quo usi sunt passim, non solum nostri Fulbertus & Ivo Carnotenses Episcopi, Sugerius Abbas, Arnulphus Lexoviensis, Stephanus Tornacensis, sed etiam exteri, Otto Frisingensis, Ioannes Sarisberiensis, Thomas Cantuariensis, Matthæus Paris, & ipsi Summi Pontifices in Decretalibus suis Alexander & Innocentius III. quorum testimonia laudata sunt à viris eruditissimis. Porro Ecclesia Gallicana non solum episcopalem, sed etiam aliquando ipsam regiam dignitatem complectitur, ut monui capite primo libri secundi. Eo sensu accipiendus est auctor vitæ S. Bernardi, cum Innocentium secundum à Gallicana Ecclesia susceptum scribit. quod factum fuit convocato à Rege Stampensi Concilio, in quo Bernardi monitu damnatus est Anacletus Antipapa de sententia Regis, Episcoporum, & regni procerum.

III. Superest ut perspiciamus quid sibi velit famosa illa Ecclesiæ Gallicanæ Libertas: quæ, ut disputatio manifestior evadat, à capite est arcessenda. Libertas Ecclesiæ in varias significationes diffunditur, pro temporum & rerum diversitate. Ac Christianorum quidem omnium libertatem aliquando complexa, duo quædam significat, & liberationem à peccato, apud Ioannem, *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis*, & à Mosaicæ Legis rigida observatione, apud Paulum. Hic enim, post expositum libertatis hujus typum in Sara & Agar, concludit ad extremum: *Non sumus ancilla filij, sed liberæ. Quæ libertate igitur Christus nos liberavit, in eâ state, & nolite rursus iugo servitutis contineri.* Deinde liberam conveniendi ad cultum Dei & ad synodos facultatem, & munerum immunitatem ab Imperatoribus concessam, Eusebius, Optatus, & ceteri antiquiores Libertatem Ecclesiæ vocaverunt. Unde tandem effectum ut privilegia Clericis aut Ecclesiis à Principibus indulta, *Libertates* dicerentur; ut videre est passim in

L. 11. C. Theod.
de Ep. & Clero.

Concil. Parisiense.

Theodor. 1. 4. c. 8.
quæst. 77. c. 10. ubi dicitur
de quibusdam vultu
de c. 1. P. 1. ubi dicitur
de c. 1. T. 1. ubi dicitur.

Conc. Taurin. in
Præfatione. 197.
Zozimus ep. 5. &
c. 20. 117.
Celest. ep. an. 431.
Nov. Valent. an.
441.
Leo ep. 52. 55.
an. 411.
Gelasius ep. 11.
20. 494.
Hilarus ep. 6.

Apud Gratianum
Novat. 11. 61.

Ivo Durrant.
c. 80.

Tom. 1. Lib. 1.
Eccles. Gallic. 1
p. 647. ad p. 648.

Bern. Abbat. in
vita S. Bernardi. 1. 1.
c. 7. ubi dicitur
de c. 1. ubi dicitur
de c. 1. ubi dicitur.

Vide lib. 4. c. 10.
S. 4.

Ioan. c. 1.

Galat. c. 4.

Capitularibus Regum, & in Tabulis antiquis. Quin & privilegia monasteriis concessa, quibus ab Episcoporum jurisdictione eximerentur, Libertates monasteriorum dicebantur, ut patet ex Marculfo, & ex ipsis Libertatum tabulis; & apud recentiores Græcos eodem sensu dicuntur monasteria libera, sive ἐκκλησίαι καὶ ἀνεξάρτητα, in Constitutione Alexij Comneni. Sed de Libertatis illo genere, quo personarum & rerum immunitas Ecclesiis concessa continetur, Tomo secundo copiosè disputabitur.

IV. Succedit alia libertatis ecclesiasticæ significatio, quam à Felice III. primùm assertam Gregorius VII. ad plures articulos extendit, ut mox dicam. Sed priùs expendenda est Felicitis sententia; qui libertatem in eo constituit, ut Ecclesiæ sinatur uti legibus suis in causis Dei. Agebatur de Petro Alexandrino Episcopo ob hæresim Eutychianam damnato, & de Acacio Constantinopolitano, quem Felix à communione sua repulerat, quòd absque sedis apostolicæ mandato Petrum anathemate solvisset. Legatis ob eam rem in urbem regiam missis, à Zenone violatis, Felix de contumelia illara conqueritur, suadetque Principi ut acquiescat damnationi Petri & Acacij: Puto, inquit, quòd vobis sine ulla dubitatione sit utile, si Ecclesiam Catholicam vestri tempore principatus sinatis uti legibus suis, nec libertati ejus quemquam permittatis obsistere, quæ regni vobis restituit potestatem. (Scilicet Basilisco tyranno ab Orthodoxis repulso) Certum est enim hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, juxta ipsius constitutum, regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre, & sacrosancta per eorum presules discere potius quàm docere, Ecclesia formam sequi, non huic humanitas sequenda jura præfigere, neque ejus sanctionibus velle dominari; cui Deus voluit clementiam tuam pia devotionis colla submittere; ne dum mensura cælestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis. Totum locum consultò descripsi; quia graviter officij sui Principes admonet, ne cum de fidei negotiis agitur, auctoritate sua, quæ in Ecclesiæ subsidium illis data est, decretis apostolicæ sedis renitentur, atque ita sibi humanarum rerum fastigium noverint esse commissum, ut tamen ea quæ divina sunt, per dispensatores divinitus attributos percipienda non ambigant.

V. Certissima est ergo regula quam Felix præscribit, libertatem Ecclesiæ in eo verari, ut legibus suis utatur in causis Dei. Sed Gregorius VII. eam libertatem ad certa quædam disciplinæ capita extendit. Vnde

factum ut Sacerdotium & Imperium inter se commissa sint, populique Christiani in Europa dirissimis & diuturnis bellis lugubriter attriti, cum Gregorius pro libertate Ecclesiæ restituenda, & Henricus Imperator pro juribus Imperij retinendis, contenderent. Libertas à Gregorio vindicata, Principes ab episcopatum investituris arcebat: quæ deinde porrecta fuit ad eas immunitates significandas quæ omnem omnino in personas & res ecclesiasticas auctoritatem Principibus adimunt. Gregorius VII. in diffidio cum Henrico passim libertatem Ecclesiæ obtendit: *Nobilius esse dignoscitur, multo tempore pro libertate sanctæ Ecclesiæ decertare, quàm miserè ac diabolicè servituti subjacere.* Eadem sententia Paschalis II. respondit, apud Sugerium, Legatis Henrici, qui Investiturarum usum retinere volebat, *Ecclesiam pretioso sanguine Jesu Christi redemptam, & liberam constitutam, nullo modo ancillari oportere.* Goffridus Vindocinensis multus est in ea controversia; & commendat libertatem Ecclesiæ, quam profectam contendit à Christo, hac collectione quæ fortasse laborat vitio synonymiæ: *Quando Ecclesia seculari potestati subjicitur, quæ antè domina erat, ancilla efficitur, & quam Christus Dominus dicitur in cruce & quasi propriis manibus de suo sanguine scripsit, chartam libertatis amittit. Hanc enim libertatis chartam Christus vindicavit in cruce, & suæ sponsæ Ecclesiæ per semetipsum dedit; ut homines alios per peccatum factos diaboli servos, ipsa libera liberos & Dei filios faceret & suos, qui sibi diligenter servirent, & tanquam bonæ matris devoti filij humiliter obedirent.* Attamen sapienter monuit idem Goffridus his contentionibus minui libertatem Ecclesiæ, ideòque maximè cavendum ne nimis præfractè exigatur: *Nam*

VI. Imminuta esset libertas Ecclesiæ, si à Principum secularium imperio libera, ab Episcopis iniqua servitute premeretur. Quare Synodus Ephesina Oecumenica libertatem Ecclesiæ in veterum canonum & antiquæ consuetudinis observatione collocavit adversus Antiochenum Patriarcham, cum de Cyprii Episcopis controversia incidisset. Etenim Ioannes Antiochenus, post obitum Troili Episcopi Constantiæ, (quæ

Greg. I. 9. ep. 31.

Sugerius in vita Ludovici.

Goffridus in opusculis, ad Callixtum Papam, cap. 6.

Cap. 41

Felle ep. ad Zenon. Angli. edit. 9 R. P. Simondo in App. Cod. Theor. dcl. pag. 118.

urbs erat metropolitana insulae Cypri) ordinationem ejus Ecclesiae usurpare moliens, literas à Dionysio Duce Orientis ad Praesidem Cypri & Clerum Constantiensem impetravit: quibus praecipuum erat Clero, ut ab ordinatione Episcopi abstineret, donec judicio Synodi Ephesinae, quae tunc temporis cogebatur, Ecclesiae Constantiensi prospectum fuisset. Id scilicet Ioannes à Concilio se impetraturum sperabat, si res integra forent, ut libera sibi metropoleos Cypri ordinatio permitteretur, quia Cyprus erat una è quindecim provinciis Dioceseos Orientalis, quae à Nicæna Synodo Antiocheni Episcopi administrationi creditae fuerant. Quae ratione fultus Alexander Antiochenus, jam olim Innocentio I. retulerat, Cyprios Episcopos fatigatos Arrianae impietatis potentia, cujus virus Episcopos Antiochenos invaserat, non tenuisse Nicænos canones in ordinandis sibi Episcopis, & usque adhuc habere praesumptum, ut suo arbitratu eos ordinent, neminem consulentes. Sed Innocentius persuasit tantum Cypriis, ut curarent juxta canonum fidem, unum cum ceteris sentire provinciis. Atque hoc pacto contentionem non diremit, quamvis aliter visum fuerit eruditis. Quippe Nicæna Synodus ita privilegia Antiochenae Ecclesiae in Orientem integra servavit, ut nihil de privilegiis Metropolitanorum detraheret. Episcopi Cyprij Ephesum accedunt, ut Ioannis Antiocheni novos conatus repellant: electum à se Rheginum in locum Troili docent, & suae provinciae privilegia, secundum Nicænos canones, servari postulant. Synodus Ephesina, prudenti interlocutione, docuit Nicænum canonem utriusque partis votis suffragari, sed causa jugulum in eo esse, an ex veteri more Antiochenus Cyprios Episcopos ordinarit. Quod illi nunquam factum magna contentione asserunt; sed à synodo provinciae perpetuo Metropolitanum constitutum fuisse. Itaque Decretum editum est, quo novus ille conatus Antiocheni Episcopi reprimatur, & Cypriis Episcoporum ordinationes ex veteri consuetudine addicuntur secundum Canones. Observandus autem est modus loquendi quo tentata innovatio contra canones & mores antiquos dicitur à synodo omnium libertatem attingere: quia scilicet exemplum illud trahi potuisset in consequentiam, ad perniciem omnium provinciarum. Quare generaliter constituit synodus: *In aliis etiam Diocesis & provinciis servetur, ut nullus Episcoporum aliam provinciam occupet, quae antea & ab initio sub sua vel antecessorum suorum potestate non fuerit; sed*

& si quis occupaverit, vel per vim sibi subegerit, ipsam restituat, ne patrum canones praeterantur, neque sub sacerdotij praetextu mundanae potestatis fastus irrepas; ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit sanguine suo Dominus noster Iesus Christus, omnium hominum liberator. Vnde patet, non adversus solum Antiochenum Patriarcham, sed etiam adversus ceteros Patriarchas constitutum ne plus sibi licere praesumant in suis Diocesis quam sit illis & canone & veteri consuetudine concessum. Diocesis dictio, regiones & tractus provinciarum Patriarchis subditos significat, ut monui. Quo sensu hic accipi ex eo manifestum est, quod canon Diocesis provincias subjungat: *Istud autem, inquit, in aliis Diocesis & in omnibus provinciis servetur.* Quare Theodoretus in Synagoge canonum, titulo primo, canonem istum Synodi Ephesinae notavit, ut probaret Patriarchis non licere provincias invadere.

VII. Hinc profectum est ut Ecclesia Gallicana nomen libertatis ecclesiasticae usurpaverit, cum adversus nova Pontificum Decreta, aut novos Episcoporum conatus, vel etiam secularis potestatis illicitam usurpationem, de antiquis canonibus aut moribus excipit. Quidam novitium nomen apud nos esse putant, quo à tempore Regis Caroli VI. tantum usi fuerimus. Certum quidem est, tunc magnopere celebratum fuisse nomen illud libertatis, cum tempore schismatis, Romani Pontifices dignitati suae in partes dissipatae praesidiis undique conquirendis intenti, Ecclesiam novitatibus quamplurimis vexarent, gratis expectativis, episcopatum & abbatiarum reservationibus, Annatis, & aliis hujusmodi. Quae tempeestas Concilium Ecclesiae Gallicanae eompulit anno MCCCCVI. & MCCCCXVIII. ut à Rege, regni sui Ecclesiam, & viros ecclesiasticos ad suam libertatem antiquam & juris communis dispositionem restitui peteret. Vnde patet vera & genuina definitio hujus libertatis, ex sensu Ecclesiae Gallicanae; ut sit nempe, *usus antiqui juris communis.* Inde frequentissime usurpatum fuit in constitutionibus regni, in actis Comitiorum regni, in curiarum supremarum judiciis, & in cleri Gallicani conventibus, nomen illud *Libertatis Ecclesiae Gallicanae.* Sed non est quod intra illud tempus usurpationem hujus nominis coerceamus. Etenim anno MCCCLXXXV. idem Carolus constitutione illa celeberrima, quae curiae Romanae Cardinalium varias exactiones inhibuit, eo proposito id à se decerni testatur, ut *Ecclesia regni sui, inquit,*

Innocent. In Decret. c. 46.

Concil. Eph. can. d. ...

Conc. Eph. d. 1. ...

Theodoretus Synagoge canonum tit. 1. ...

Videlibet v. cap. 12. & 13.

Edicta Caroli VI.

Constitutio Caroli VI.

*in pace & tranquillitate sedeat, in franchisia & libertate propagetur; a seculo quod Dominus nos-
ter Iesus Christus Ecclesiam tanta voluit liber-
tate gaudere, ut nullius utilitatis obtentu sub-
jici debeat servituti.* Libertatem à Christo
Ecclesiae indultam trahit in argumentum,
exemplo Concilij Ephesini: quia scilicet
Christiani à jugo legis Mosàicae liberati,
novis praeceptorum inutilium sarcinis non
debent onerari. Quare cum hæc libertas æ-
què laicis ac Clericis competat, Libertas Ec-
clesiae Gallicanae ad utrumque gradum laï-
corum & Clericorum pertinebit, ut Philip-
pus IV. Rex Francorum rectè urgebat in
disceputatione cum Bonifacio VIII. ante-
quam ab invicem dissiderent: quamvis fa-
teatur à Pontificibus & regibus libertates
quasdam Clericis specialiter fuisse conces-
sas, quæ tamen jus regium tollere non de-
beant. Vnde monui superiore libro, Liber-
tatem Gallicanam, si ad integrum Eccle-
siae Gallicanae corpus referatur, quod ex
regia & episcopali dignitate constat, utrius-
que ministerij jura complecti. Eo sensu,
rescriptis regis bullarum executio conce-
ditur, solenni illa formula, quòd nihil ad-
versum jura & libertatibus Ecclesiae
Gallicanae contineant, id est, nec privile-
giis canonicis Ecclesiarum, nec juribus re-
giiis. Sanè reticere non debeo quod valde
commendabit usum harum libertatum,
nempe à B. Ludovico Rege Christianissi-
mo nomen & rem ipsam libertatis Ecclesiae
Gallicanae restituta fuisse. De re ipsa nemo
dubitavit, cum edicto illo celeberrimo ca-
verit ut Ecclesia regni sui administraretur
secundum dispositionem juris communis, sacro-
rum Conciliorum Ecclesiae Dei, & statutorum san-
ctorum antiquorum patrum. Nomen autem
extat in iis literis mense Aprilis datis anno
MCCXXXVIII. quibus immunitates Epi-
scoporum provinciae Narbonensis aliorum-
que confirmat, & auget, his verbis: *Ludo-
vicus Dei gratia Rex Francorum, universis Ba-
ronibus, Vassalis fidelibus suis, Ballivis, &
bonis villis in Arrelatensi, Narbonensi provin-
cia, & Rutenensi, Catwicensi, Aginncnsi, & Al-
bigeni diocesis constitutis. De magnorum &
prudentum virorum consilio statuimus quod Ec-
clesiae & viri ecclesiastici in terris illis consti-
tuti libertatibus & immunitatibus utantur qui-
bus utitur Ecclesia Gallicana, & eis plenè gau-
deant secundum consuetudinem Ecclesiae memo-
ratae. Ante ista tempora, libertas canonica
dicebatur in Gallia, usus canonum nulla
vi vel impressione externa imminutus; ut
constat à Privilegio concesso Ecclesiis pro-
vinciae Burdigalensis à Rege Ludovico ju-
niore anno millesimo. centesimo trigesimo*

septimo. Sed debilitata in ceteris regnis apud
nos aliquam partem canonicae libertatis
retineri, Libertatis Ecclesiae Gallicanae spe-
ciale nomen inductum est.

VIII. Quæri solet an Libertates ista re-
ctè Privilegia dicantur. Attigit hanc qua-
stionem Leschasserius, qui eruditè obser-
vat synodum Nicænam provincialium Ec-
clesiarum eximia jura *apud eos* nomine
complexam fuisse, quæ Dionysius Exiguus
privilegia vertit: *Similiter apud Antiochiam,
ceterasque provincias, privilegia servantur Ec-
clesiis.* Quo etiam verbo usum fuisse vetè-
rem interpretem animadverti. Ceterum ad
Leschasserij observationem addendum est,
ante Dionysium, Leonem Pontificem Me-
tropolitaram dignitatem privilegij nomi-
ne passim cohonestasse; quem sequuntur
Hilarus & Gelasius, Hormisda, Gregorius
Magnus, Ioannes VIII. Leo IX. Grego-
rius VII. quorum locis exscribendis non est
quòd immerer. Quin etiam Leo Imperator
privilegium Metropolitanum & Pa-
triarchicum vocat jura sedium, seu Pa-
triarchalium, seu Metropolitanarum. Imò
verò ipse primatus Romani Pontificis, pri-
vilegium dicitur à Leone primo, Gelasio,
Nicolao, ceterisque Pontificibus. Quæ
jura eximia, ideo privilegia dicuntur, quòd
ceterarum Ecclesiarum juribus præcellant,
& à Christo ipso, ab Apostolis, aut à syno-
dis sint olim indulta. Vnde ab Hincmaro &
ceteris Ecclesiae Gallicanae Episcopis pri-
vilegia à Canonibus decreta dicuntur,
verbis è Leone I. peritis, scilicet ut in eo
differant à privilegiis quæ à Principibus,
aut etiam à Summis Pontificibus concessa
erant Ecclesiis. Quo verò proposito Me-
tropolitani Episcopi privilegia canonica
privilegiis apostolicæ sedis augeri vellent,
docet idem Hincmarus in epistola ad Ni-
colaum: *Privilegia autem sedis apostolice
non ideo petij, ut mihi non sufficeret quod sacri
canones & decreta sedis Romane Pontificum
cuique metropoli sedi concedunt, & nec alia vel
amplius, quam Ecclesia Remorum collatum est
ex antiquo, mihi largiri specialiter petij, neque
appeto. Sed quia non solum diocesis, sed etiam
paracia mea inter duo regna sub duobus Regi-
bus habetur divisa, & res mihi commissæ Ecclē-
siae sub multorum Principum potestate conjacere
videntur, de quibus nihil aut parum utilitatis
Ecclesia nostra potest habere; quia veteres con-
stitutiones jam pro vili apud quosdam habentur,
his novis decretis carnales & animales ho-
mines territi, quiddam reverentius contra Ec-
clesiam indignitati meæ commissam agerent. Ce-
terum quando Reges sub tempore inaugura-*

In actis sacro No-
vis & Philippum

Falsum B. Lu-
doviciano 1168.

Confirmatio B. Lu-
dovici, quæ ad
ceteros hujus ca-
pituli ordinis in-
tra-

Privilegium Lu-
dovici Junioris, de
quo vide librum 9.
cap. 17. §. 1.

Syn. Nic. c. 6.

L. 16. C. de sa-
cro, Eccle.

Accep. 14. Privi-
legia Ecclesiarum,
sanctorum patrum
canonibus illustra-
ta, & venerabi-
libus? Ceteris syno-
dis fixa decretis,
nulla possunt im-
probitate con-
velli, nulla novi-
tate mutari.
Hincmarus ep. ad
Nicol. edit. Paris.

Vide lib. c. o. 7.
§. 4.

tionis suæ sacramenta præstabant Episcopis & regni proceribus, juxta formulam quam conceperat Hincmarus, Privilegiij canonici tuitionem se pollicebantur impensuros. De quo sacramento dicam libro IV. cap. IX. §. VI. Itaque cum privilegij significatio ambigua sit, & ad privilegium canonicum aut pontificium trahi possit, Constitutiones & Rescripta Principum ferè semper ab ea dictione abstinunt, ne fortassè quod jure ipso competit Ecclesiæ Gallicanæ, præcarior tantum concessum fuisse videatur, & cum iis privilegiis confundatur quæ à sede apostolica Regibus nostris in quamplurimis capitibus ecclesiasticis indulta sunt. Satis aliunde fit observantia singulari quæ Romanæ fedi debetur, si ejus beneficio & novis privilegiis antiqua jura seu privilegia Canonica confirmata & aliquando amplificata fuisse dicamus, ne quis nobis jurium antiquorum usum, ac si in apostolicæ sedis injuriam usurpatus fuisset, meritò exprobrare possit, vel animi ingrati vitium, si collata beneficia reticemus.

ADDITIO

STEPHANI BALUZII.

TANTI momenti est Constitutio illa B. Ludovici, data pro libertate ecclesiastica, cujus mentio fit in §. VII. hujus capituli, ut visum sit eam heic integram exhibere ex authentico quod extat in archivo Archiepiscopi Narbonensis, unde à me descripta est anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono. Scio quidem editam illam fuisse à clarissimis viris Carello & Duchesnio. Sed tam multis illic mendis scæter, ut vel ob hoc ipsum nova ejus editio procurari debeat.

LUDOVICUS DEI GRATIA FRANCORUM REX, universis civibus Narbonensibus, & aliis fidelibus suis per Narbonensem diocesim constitutis, salutem & dilectionem. Cupientes in primis ætatis & regni nostri primordiis illi servare à quo regnum recognoscimus & id quod sumus, desideramus ad honorem ipsius, qui nobis culmen dedit honoris, quod Ecclesia Dei, qua in partibus vestris longo tempore fuit afflicta & tribulationibus innumeris conquassata, in nostro dominio honoretur, & feliciter gubernetur. Vnde de magnorum & prudentum consilio statuimus quod Ecclesiæ & viri ecclesiastici in terris constituti prædictis, libertatibus & immunitatibus utantur quibus nimirum Ecclesiæ Gallicanæ, & eis plenè gaudeant secundum consuetudinem Ecclesiæ memoratæ. Et quia heretici longo tempore virum suum in vestris partibus effuderunt, Ecclesiam matrem nostram multipliciter maculantes; ad ipsorum extirpationem statuimus quod heretici, qui à fide catholica deviant, quocunque nomine censeantur, postquam fuerint de heresi per Episcopum loci, vel per aliam ecclesiasticam personam, qua potestatem habeat, condemnati, indilate animadversione debita puniantur. Ordinantes etiam & firmiter decernentes ne quis hereticos re-

ceptare vel defendere quomodolibet, aut ipsis favere aut credere quomodo presumat. Et si aliquis contra prædicta facere presumpserit, nec ad testimonium nec ad honorem aliquem de cetero admittatur, nec possit facere testamentum, nec successionem alicujus hereditatis habere. Omnia bona ipsius mobilia & immobilia, qua sint ipso facto publicata, decernimus ad ipsum vel ad posteritatem ipsius nullatenus reversura. Statuimus etiam & mandamus ut Barones terræ, & Ballivi nostri, & alij subditi nostri presentes & futuri solliciti sint & intenti terram purgare hereticis & heretica fœditate. Et præcipientes quod prædicti diligenter ipsos investigare studeant, & fideliter invenire; & cum eos invenerint, præsentem sine more dispendio personis ecclesiasticis superius memoratis, ut eis presentibus de errore & heresi condemnatis, omni odio, prece, pretio, timore, gratia, & amore postpositis, de ipsis festinatè faciant quod debent. Verum quia honorandi sunt, & muneribus provocandi, qui ad invenendum & capiendum hereticos sollicitè diligentiam suam exercent; Statuimus, & volumus, & mandamus, ut Ballivi nostri, in quorum ballivis capti fuerint heretici, pro quolibet heretico, postquam fuerit de heresi condemnatus, usque ad biennium, solvant duas marchas integre capienti, post biennium autem unam. Sanè quia Ruptarij solent devastare ac demoliri terram prædictam, & quietem Ecclesiæ & ecclesiasticorum virorum turbare; statuimus ut omnino Ruptarij illis expulsis, pax perpetuò servetur in terra; ad quam servandam demones operam efficacem. Ad hæc, quia claves Ecclesiæ consueverunt in terra illa contemni; Statuimus ut excommunicati videntur, secundum canonicas sanctiones. Et si aliqui per annum contumaciter in excommunicatione persistierint, ex tunc temporaliter compellantur redire ad ecclesiasticam unitatem; ut quos à malo non revertatur timor Dei, saltem pena temporalis compellar. Vnde præcipimus quod Ballivi nostri omnia bona talium excommunicatorum mobilia & immobilia post annum capiant; nec eis aliquo modo restituant, donec prædicti absoluti fuerint, & Ecclesiæ satisfactum, nec tunc etiam, nisi de nostro speciali mandato. Decime sanè, quibus fuit Ecclesiæ longo tempore per malitiam inhabitantium defraudata, statuimus & ordinamus quod restituantur Ecclesiis, & amplius laici decimas non decimant, sed eas Ecclesiæ liberè habere permittant. Hac statuta inviolabiliter servari jubemus. Mandantes quod Barones, & Vassalli, & bone ville juvent ista servare, Ballivis nostris ad hoc executoribus deputatis: qui infra mensem postquam fuerint in ballivis constituti, publice, & in loco publico, & die solenni, jurent quod hæc servabunt & facient ab omnibus bona fide servari. Quod si non fecerint, panam honorum omnium & corporis poterunt formidare. Noveritis etiam quod ista statuta sic volumus observari, quod etiam quando frater noster terram ipsam tenebit, jurabit hoc servare, & quod faciet à suis fidelibus observari. Vt autem hæc Statuta firma & inconcussa permaneant, ea sigilli nostri munimine fecimus communiri. Actum Parisius anno gratiæ MCCXXVIII. mense Aprilis.

De Ruptarij ab de Marca lib. I. Hic. Secunda. c.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

14.

discedere ab hoc loco non possum quin Innocentij IV. auctoritatem addam ex ejus literis ad Archiepiscopum Narbonensem & Episcopum Helenensem datis Perusij VIII. Kalendas Augusti anno M.C.C.LII. quæ extant in eodem archivo Archiepiscopi Narbonensis, & à nobis editæ sunt in Additione ad cap. XVII. libri VIII. harum Dissertationum: *Ad aures nostras Ecclesie Gallicane querela perferente pervenit quod nonnulli regni Francorum Barones, Ballivi, Præpositi, ac eorum & aliorum nobilium ejusdem regni Officiales, eandem Ecclesiam contra libertatem ipsius graviter comprimentes &c.*

CAPVT II.

Synopsis.

I. Libertas Ecclesie Gallicane non solis antiquis canonibus constat, sed jure canonico & decretalibus temperato. Instituitur refutatio eorum qui Libertatem genuinam in solo usu veterum canonum collocant. Tres manifestior fiat, agendum breviter de antiquis & recentioribus juris canonici collectionibus. Ecclesia Romana ante Innocentij primi tempora nullis canonibus utebatur præterquam Nicænis, ex Innocentio.

II. Canonum collectiones ab Oriente in Occidentem manarunt, ideo de iis prius agendum. Vetusissima collectio est illa qua canonum apostolicorum nomine inscribitur. Eos canones apostolicos vocant Constantinus Imperator, Synodus CP. sub Nestario, Concilium Ephesinum, Theodosius & Iustinianus.

III. Synodus Nicæna & Antiochena, Athanasius, & Basilius eos laudant sub nomine antiquorum canonum.

IV. Numerus octoginta quinque canonum olim receptus in Oriente.

V. Indagatur tempus hujus collectionis; que anterior synodo Nicæna, sed posterior videtur anno CCLVIII. Firmilianus Casarea Episcopus iis usus non est ad probandam consuetudinem que vigeat in Oriente repudiandi hæreticorum baptismi. Conjecturatur, post synodum Iconij ea de re habitam, initum fuisse consilium edende hujus collectionis, sub nomine Clementis Romani & Apostolorum, ut Stephano Summo Pontifici opponeretur Petri Apostoli auctoritas: Et traditiones scripto completi, ne revocarentur in dubium. Ea Collectio utitur mense Hyperberetæo, quo utebatur Oriens.

VI. Respondetur objectioni que trahi posset de canone XLVI. quo damnatur baptismus hæreticorum. Orientalium fuit hac sententia, etiam post synodum Nicænam; sed per indulgentiam illum baptismum recipi debere, ex Basilio.

VII. Quo tempore migraverit in Occidentem hac collectio. Gelasius eam rejecit ut apocrypham. Post aliquot annos Dionysius Exiguus eam Latina interpretatione donavit. Vi locus esset aliquo pacto decreto Gelasij, quinquaginta tantum canones veriti, ceteris omisissis. Discutitur ejus dictum, videri Pontifices Rom. constituta aliquot ab iis canonibus traxisse.

I. LIBERTATEM Ecclesie Gallicane canonum & juris communis executione contineri diximus. Sed jus illud commune variè sumi potest. Aliud est

enim jus commune antiquissimum, quod antiquos canones & decreta Pontificum complectitur; aliud jus commune, quod illis canonibus & præterea decretalibus recentioribus Pontificum constat, prout apud nos usû recepto temperatæ sunt. Hoc ultimo jure Libertatem Ecclesie Gallicane contineri contendimus, non autem primo. In quo longissimè recedimus à Leshasserij sententia, qui asserit curiis supremis Gallie conceditam, non solum libertatis ecclesiasticæ præsentis tuitionem, sed veræ illius, germanæ, & canonicæ, quæ apostolico & primitivo jure canonico nititur; adeo ut magistratibus incumbat decretis suis disciplinam illam antiquam paulatim restituere, cum per temporum injuriam id fieri non possit apertè constitutionibus regijs.

Quod ut intelligatur, de antiquis & recentioribus juris canonici collectionibus agendum est, cum disputationis hujus cardo inde maximè pendeat: ita tamen ut non quæcunque dici hac de re possunt, sed quæ omitti non debent & à nobis in hoc genere observata sunt, proferamus. Ecclesia Occidentalis ante Concilium Nicænum nullos canones noverat; sed moribus tantum & jure non scripto regebatur. Deinde solos synodi illius œcumenicæ canones amplexa est, usque ad tempora Innocentij primi, id est, ad annum quadringentesimum; ut docent apertissima verba illius Pontificis in epistola ad clerum Constantinopolitanum: *Canonibus porrò obsequendum esse scribimus qui Nicæe sunt decreti; quos solos consecrari decet Ecclesiam catholicam, & juxta eos judicare. Si enim alij à quopiam proferuntur, à Nicænis canonibus dissonantes, & hæreticos auctores referentes, ij à catholicis Episcopis rejiciuntur. Hæreticorum namque inventa, catholicis canonibus non sunt annexenda.*

Insignis profectò locus, ex quo multa colliguntur quæ studiosis antiquitatis ecclesiasticæ multum prodesse possint. Sed ut ejus mentem perfectè capiamus, observandum est aliam tunc fuisse rationem Ecclesie Orientalis, aliam verò Ecclesie Occidentalis: quia etsi hæc solis canonibus Nicænis uteretur, illa plures synodorum canones amplexa fuerat. De quibus necessario agendum est, quia eorum canonum usus tandem ab Oriente in Occidentem manavit; necdum ab aliquo hac de re satis accuratè disceptatum est. Turrianus enim omnia miscet, nec omnia attingit.

II. Omnium antiquissima est Collectio illa quæ canonum apostolicorum nomine circumfertur: cujus vetustas eadem origine

Ep Innoc. apud Sozom. lib. 8. cap. 16. ἄλλοι δὲ τῶν κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν μὲν διττῶν ἐπιπέδων γινώσκων, ἄλλοι δὲ Νικαίου ἐστὶν ἀγνοοῦντες, ὅτι κατὰ τὸν κανὼν τῶν ἀποστόλων ἐξομολογῶνται τὴν ἐκκλησίαν ἰσχυροῦσαν.

Kapitel 2
I. Kanone